

De mens volgens Homeros

32 kerngedachten uit de Ilias en de Odyssee

Mark Storm

De mens volgens Homeros

32 kerngedachten uit de Ilias en de Odyssee

Mark Storm

De mens volgens Homeros
32 kerngedachten uit de Ilias en de Odyssee

© 2026 Mark Storm

Tekst en samenstelling: Mark Storm

Omslagafbeeldingen:

Fragment van een terracotta amfora (550–540 v.Chr.). Collectie The Met, New York.

Fragment van een kleitablet met dertien versregels uit het begin van boek 14 van de Odyssee (ca. 3e eeuw n.Chr.). Opgegraven in de buurt van de verwoeste tempel van Zeus in Olympia, Griekenland.

Eerste digitale editie, augustus 2026.

Alle rechten voorbehouden.

markstorm.nl

Houd altijd Ithaka in je gedachten.
Daar aan te komen is je bestemming.
Maar overhaast de reis volstrekt niet.
Beter dat die vele jaren duren zal,
en dat je, oud al, landen zult op het eiland,
rijk met alles wat je onderweg hebt gewonnen,
niet verwachtend dat Ithaka je rijkdom geven zal.

Konstantínos Kaváfis, uit: *Ithaka* (vert. G.H. Blanken)

Inhoud

Inleiding: Spiegels van de ziel 5

Hoe de verhalen overleefden 8

Deel 1: Wie ben ik? 12

Deel 2: Wie zijn wij? 40

Deel 3: Wat brengt ons van koers? 68

Deel 4: Wat blijft? 96

Epiloog: Waarom we blijven vertellen 124

Namen en begrippen 125

Inleiding: Spiegels van de ziel

Hoewel Homeros' historische bestaan in nevelen is gehuld en classici zich tot op de dag van vandaag bezighouden met de vraag of de *Ilias* en de *Odyssee* zijn gevormd door één auteur of door een eeuwenoude orale traditie, is hun betekenis onbetwist. Beide heldendichten staan aan het begin van de Europese cultuur en literatuur, en hun echo klinkt onverminderd door.

Ondanks hun samenhang beslaan ze elk een eigen universum en thematiek. De *Ilias* schetst een rauw en intiem beeld van de Trojaanse Oorlog. Het epos draait niet zozeer om het hele conflict, maar centreert zich rond een korte periode van enkele weken en de verwoestende wrok van Achilles, die het lot van de Grieken in de waagschaal stelt. Het is een meedogenloze verkenning van menselijke emoties onder extreme druk: eer, woede, verlies, trots en de onafwendbare menselijke sterfelijkheid.

De *Odyssee* vormt het monumentale vervolg dat de tienjarige, grillige dwaaltocht van Odysseus bezingt. Waar de *Ilias* een tragedie van de strijd is, is de *Odyssee* een verhaal van overleven, intellectuele vindingrijkheid, verleiding en het verlangen naar huis. De beproevingen tijdens zijn reis groeiden uit tot een van de meest herkenbare archetypen in de wereldliteratuur.

Homeros schiep een psychologische spiegel waarin elk tijdperk zich op zijn eigen, unieke manier herkent — van Vergilius en Dante tot James Joyce en recent nog Christopher Nolan. De *Ilias* en de *Odyssee* confronteren ons niet met onfeilbare goden of

eendimensionale helden, maar met mensen in al hun complexiteit. De emoties, ethische dilemma's en existentiële vragen waarmee Homeros' personages worstelen — over macht, trouw, wraak, vervreemding en vergeving — zijn na bijna drieduizend jaar nog net zo actueel en herkenbaar als toen ze voor het eerst werden bezongen.

Mark Storm

augustus 2026

Vertalingen en schrijfwijze

De vertalingen van de Griekse versregels komen uit *Ilias: Wrok in Troje* (2010) en *Odysee: Een zwerver komt thuis* (2013), beide uitgegeven door Athenaeum—Polak & Van Gennep, en zijn van de hand van de Vlaamse classicus en dichter Patrick Lateur. Ook voor eigennamen is aangesloten bij Lateurs schrijfwijze.

Om de originele uitspraak en nadruk te behouden, zijn de Oudgriekse woorden weergegeven met toonaccenten (bijvoorbeeld: μῆνις). Lange klinkers zijn in de transliteratie aangeduid met een streepje (ē en ō). Zie de bijlage *Namen en begrippen* voor een overzicht inclusief transliteraties en fonetische uitspraak.

Fragment met versregels uit de Odyssee (ca. 285–250 v.Chr.), papyrus, 19,1 cm. Collectie The Met, New York.

Dit papyrusfragment is het vroegst bekende Ptolemeïsche fragment van de Odyssee. Het bevat drie verzen uit boek 20 die in de hedendaagse standaardtekst niet meer voorkomen — een tastbaar bewijs dat er in de derde eeuw v.Chr. uiteenlopende varianten van het epos circuleren.

Hoe de verhalen overleefden

De verhalen die aan Homeros worden toegeschreven, zijn veel ouder dan de dichter zelf. De Trojaanse Oorlog speelt zich af in de late bronstijd, een periode die rond 1200 v.Chr. abrupt eindigde toen een reeks catastrofes — invallen, hongersnoden en aardbevingen — het hele oostelijke Middellandse Zeegebied ontworptte. Paleizen stortten in, handelssystemen vervielen en het toenmalige schrift (het Lineair B) verdween volledig. Tijdens de Donkere Eeuwen die volgden werden de verhalen over Troje mondeling doorgegeven en gevormd door generaties rondreizende zangers.

Pas met de komst van het Griekse alfabet ontstond de mogelijkheid om de gezongen verhalen vast te leggen. In die overgangperiode van orale traditie naar geschreven cultuur — vermoedelijk in de achtste of vroege zevende eeuw v.Chr. — leefde en werkte Homeros. De teksten zoals wij die nu kennen, gaan uiteindelijk terug op de redactie die geleerden in de beroemde Bibliotheek van Alexandrië in de derde en tweede eeuw v.Chr. hebben vastgesteld.

Tijdslijn

- **ca. 1200 v.Chr.:** Val van Troje en instorting van de late bronstijd.
- **ca. 1200–800 v.Chr.:** Donkere Eeuwen, mondelinge overlevering door rondreizende zangers.
- **ca. 800 v.Chr.:** Herintroductie van het schrift (het Griekse alfabet).

- **ca. 800–750 v.Chr.:** De periode waarin Homeros doorgaans wordt gesitueerd en waarin de Ilias en de Odyssee hun vorm krijgen binnen een eeuwenoude mondelinge traditie.
- **ca. 8e–7e eeuw v.Chr.:** De mondeling overgeleverde verhalen worden voor het eerst op schrift gesteld. Het is niet bekend wanneer de Ilias en de Odyssee precies zijn opgeschreven.
- **ca. 300–200 v.Chr.:** Geleerden in Alexandrië verzamelen, vergelijken en becommentariëren verschillende tekstversies. Hun werk vormt een belangrijke basis voor de tekst van de Ilias en de Odyssee zoals wij die kennen.

Deel 1: Wie ben ik?

Hoewel Homeros de vraag nergens letterlijk stelt, gaan de Ilias en de Odyssee in de kern over één existentiële vraag: Wie ben ik? Dit is geen filosofische zoektocht naar identiteit, maar een vraag die zich opdringt op het snijvlak van wie we *denken* te zijn en wie we *blijken* te zijn. Wat blijft er van ons over in het moment van vernedering, succes of verlies? Of wanneer we op de grens van de dood staan?

Bij Homeros is identiteit onlosmakelijk verbonden met de sociale en kosmische orde. Wie je bent, toont zich in je reactie op de omstandigheden: wanneer je eer wordt aangetast, wanneer je je eigen naam moet uitwissen om te overleven of wanneer je weet dat de afloop van de strijd al vaststaat.

De Ilias en de Odyssee tonen deze menselijke worsteling in al haar naakte rauwheid. Achilles weet dat zijn woede de Grieken de ondergang injaagt, maar hij kan niet meer terug. Odysseus weet dat hij moet zwijgen, maar schreeuwt toch zijn naam. En Hektor kent zijn eigen noodlot, maar stapt desondanks buiten de veiligheid van de stadsmuren. Homeros oordeelt niet over hun keuzes; hij toont ze.

De acht vignetten in dit deel verkennen hoe we ons verhouden tot onze eigen begrenzingen, onze drijfveren en het beeld dat we van onszelf hebben gevormd.

De 8 vignetten van deel 1

1. μῆνις (mēnis) — wrok: het gif dat van binnenuit werkt
2. τιμή (timē) — eer: de sociale spiegel die ons gevangen kan houden
3. κλέος (kléos) — roem: de behoefte gezien te worden
4. ὄνομα (ónoma) — naam: wat we zijn als niemand het weet
5. ὕβρις (hýbris) — hoogmoed: de blindheid die succes mee-brengt
6. αἰδώς (aidōs) — schaamte: het oordeel van anderen als innerlijke stem
7. μοῖρα (moîra) — lot: wat we niet kunnen veranderen en hoe we ons tot dat lot verhouden
8. θνητότης (thnētótēs) — sterfelijkheid: wat we doen met de tijd die ons gegeven is

1. μῆνις (mēnis) — wrok

μῆνιν ᾄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος

De wrok, godin, van Peleus' zoon Achilles
moet u bezingen.

— Ilias 1, 1

Woede is zelden alleen maar woede. Het draagt vrijwel altijd iets diepers mee — een eerdere miskennen, een onrecht dat niet is erkend, een grens die te lang is overschreden.

Heb je een moment gekend waarop jouw woede gevolgen had voor anderen? Ging het toen echt om wat je kwaad maakte, of droeg die woede iets anders met zich mee?

De wrok van Achilles (1847), François-Léon Benouville; olieverf op doek, 159,5 x 95 cm. Collectie Musée Fabre, Montpellier.

Benouville toont Achilles niet in de hitte van het conflict, maar teruggetrokken in zijn tent. Zijn opwaartse blik verradt geen berusting maar ingehouden woede.

De wrok van Achilles

Het eerste woord van de Ilias is *μῆνις* — wrok. Niet de oorlog om Troje, maar de woede van één man vormt het begin van het epos.

Wanneer Achilles zich door de Griekse aanvoerder Agamemnon in zijn eer gekrenkt voelt, trekt hij zich terug in zijn tent. Hij weigert nog langer te vechten. Zelfs als de Trojanen terrein winnen en tal van Griekse helden sneuvelen, houdt hij zich afzijdig. De wrok van één man dreigt een heel leger in de afgrond te storten.

Maar wanneer Achilles' dierbaarste vriend Patroklos in Achilles' harnas door Hektor wordt gedood, keert hij terug naar het slagveld. Zijn wrok heeft een nieuw gezicht gekregen. Hij doodt Hektor in een tweegevecht en bindt diens lichaam achter zijn strijdswagen. Dag na dag sleept hij het rond de muren van Troje. Maar zelfs de dood van zijn rivaal brengt geen einde aan zijn woede.

Dan verschijnt, diep in de nacht, Priamos in het Griekse kamp. De oude koning van Troje komt niet als vijand, maar als vader. Hij knielt neer voor Achilles en kust de handen die zijn zoon hebben gedood. Achilles denkt aan zijn eigen vader, Peleus. Priamos aan Hektor. Voor één nacht heeft de wrok zijn greep verloren.

2. τιμή (timē) — eer

ἀτάρ μιν νῦν γε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας

Want Agamemnon, heerser van het krijgsvolk,
heeft hem beledigd: zelf ontnam hij hem
zijn eergeschenk en houdt haar in bezit.

— Ilias 1, 506–507

Eer is meer dan een innerlijk gevoel. Het is ook een publieke werkelijkheid. Het is wat anderen in je zien én wat je zelf gelooft dat die anderen in jou zien. Als die twee niet met elkaar overeenstemmen, ontstaat er een spanning die moeilijk te verdragen is.

Heb je wel eens volhard in je mening of een standpunt alleen om gezichtsverlies te voorkomen? Wat heb je daarmee opgeofferd, en wat onthulde dit over jezelf?

Briseïs weggevoerd van Achilles (1e eeuw n.Chr.), onbekend; Romeins fresco, Pompeï. Collectie Nationaal Archeologisch Museum van Napels.

Dit fresco uit het Huis van de Tragische Dichter toont het moment van publieke vernedering en gezichtsverlies: Agamemnon's dienaren voeren Briseïs weg, terwijl Achilles machteloos toekijkt.

Achilles en Agamemnon

Chryses, een priester van Apollo, smeekt Agamemnon om vrijlating van zijn dochter Chryseïs. Als hij weigert, treft Apollo het Griekse legerkamp met een verwoestende pest. Pas na dagen van sterfte voelt Agamemnon zich genoodzaakt Chryseïs terug te geven. Maar als aanvoerder van de Grieken kan hij het niet verkroppen om zonder eergeschenk achter te blijven. Daarom eigent hij zich Briseïs toe, het eergeschenk van Achilles. Het gaat Achilles niet enkel om het verlies van Briseïs. Wat hem ten overstaan van zijn kameraden is afgenomen, is zijn eer. Gekrenkt trekt hij zich terug in zijn tent en weigert nog langer te vechten.

τιμή — eer — is wat de homerische samenleving bij elkaar houdt. Wanneer iemands eer wordt aangetast, zijn de gevolgen niet alleen persoonlijk, maar collectief.

Deel 2: Wie zijn wij?

Waar het eerste deel de individuele mens onderzoekt, verschuift het perspectief in dit deel naar de ruimte tussen mensen. Bij Homeros bestaat een mens nooit in een vacuüm. Wie we echt zijn, wordt pas zichtbaar in de ontmoeting met de ander — in de blik van een vriend, een gast, een geliefde of een vijand.

In het homerische universum stelt elke relatie de mens op de proef. De held bestaat slechts bij de gratie van de gemeenschap om hem heen. Wat betekent trouw als er niemand is om het op te merken? Waar ligt de scheidslijn tussen het opeisen van gerechtigheid en blinde wraakzucht? En op welk moment transformeert een gehate vijand tot een medemens die hetzelfde leed deelt?

Homeros toont wat er gebeurt als menselijke werelden met elkaar botsen of wanneer een gedeeld verleden plots wordt herkend. De Ilias en de Odyssee laten zien hoe menselijke verhoudingen onder extreme druk worden gewogen en wat er overblijft als rollen en maskers wegvallen.

De acht vignetten in dit deel verkennen het weefsel van de menselijke verhoudingen. Ze bevragen hoe we ons verhouden tot de mensen die ons vormen, steunen en confronteren.

De 8 vignetten van deel 2

9. πίστις (pístis) — trouw: wat standhoudt als niemand het ziet
10. φιλότης (philótēs) — vriendschap: wat verlies zichtbaar maakt
11. ξενία (xenía) — gastvrijheid: hoe we omgaan met wie we niets verschuldigd zijn
12. ἄχος (ákhos) — verlies: de ontwrichtende kracht van wat onherroepelijk verdwenen is
13. πένθος (pénthos) — rouw: wat mogelijk wordt als verdriet wordt gedeeld
14. τίσις (tísis) — vergelding: het herstel dat verder gaat dan nodig
15. δίκη (díkē) — rechtvaardigheid: het verschil tussen gelijk krijgen en recht doen
16. ἀναγνώρισις (anagnórisis) — herkenning: wie ons ziet voorbij de rol

Deel 3: Wat brengt ons van koers?

Waar het eerste deel de individuele mens onderzocht en het tweede deel de ruimte tussen mensen verkende, richt dit derde deel de blik op de krachten die ons ontregelen. Bij Homeros ontsporen helden zelden uit pure slechtheid. Ze falen of dwalen af op momenten dat hun zicht vertroebelt — door verlangen, hoogmoed, uitputting of de overtuiging dat ze het juiste doen.

In het homerische universum is het menselijk kompas een kwetsbaar instrument. Hoe blijven we op koers als de verleiding van comfort ons doet vergeten waar we heen wilden? Wat gebeurt er wanneer de roes van het gelijk ons blind maakt voor de prijs die anderen daarvoor betalen? En hoe herkennen we de subtiele grens waar zelfbehoud omslaat in de ondergang van onze omgeving?

Homeros veroordeelt deze momenten van dwaling niet. Hij toont hoe gemakkelijk de grens tussen vastberadenheid en roekeloosheid vervaagt, en hoe ingrijpend de gevolgen zijn wanneer we ons laten meeslepen.

De acht vignetten in dit deel verkennen de spanningsvelden, valkuilen en verleidingen die de mens van zijn pad afbrengen. Ze bevragen wat er gebeurt wanneer het zicht vertroebelt en hoe we de weg terugvinden wanneer we zijn afgedwaald.

De 8 vignetten van deel 3

17. λήθη (lêthē) — vergetelheid: het vergeten van wat essentieel is
18. φόβος (phóbos) — angst: het onaangename dat ons verlamt
19. κρύπτειν (krýptein) — verhullen: wat we verbergen als reactie op druk
20. μῆτις (mētis) — list: hoe we omgaan met wat we niet direct kunnen aanpakken
21. κράτος (krátos) — macht, gezag: wat zichtbaar wordt als de macht wegvalt
22. κρίσις (krísis) — oordeel: hoe we beslissen onder druk
23. ὑπερβασίη (hyperbasíē) — overschrijding: wat er gebeurt als we de grens kennen en toch overschrijden
24. ἐρημία (erēmía) — eenzaamheid: wat er overblijft als alles wegvalt

Deel 4: Wat blijft?

Wat blijft over als het stof van de geschiedenis is neergedaald? Van Troje resteert alleen nog puin, alle strijdmakkers van Odysseus zijn omgekomen en macht blijkt telkens vluchtig te zijn. Als het lawaai van de strijd verstomt en de grote ambities zijn uitgespeeld, blijft alleen de essentie over: de keuzes die zijn gemaakt toen er niets meer te winnen viel, de wijze raad die is doorgegeven, de verhalen die de herinnering levend houden, en de houding waarmee de mens zijn onvermijdelijke lot ondergaat.

We zien het in de ontmoeting tussen Odysseus en Teiresias in de duisternis van het dodenrijk, in het geduld van Penelope achter haar weefgetouw, en in de genade die doorklinkt wanneer de strijd eindelijk luwt. Het zijn geen heroïsche daden meer, gericht op uiterlijke zege of de instemming van een publiek. Het zijn kwaliteiten die in de luwte vorm krijgen, veelal zonder toeschouwers, zonder garantie op succes, maar gedragen door een diep besef van wat van waarde is.

De reis door de homerische verhalen was in de eerste delen een confrontatie met de wereld — met noodlot, strijd, verhulling en macht. In dit slotdeel keert de blik definitief naar binnen. De acht vignetten in dit deel verkennen de fundamenteën van ons menselijk bestaan. Ze nodigen uit tot stilstand en bezinning op de sporen die we achterlaten: op wat ons verbindt als alles wegvalt, en op de manier waarop we betekenis geven aan wat blijft.

De 8 vignetten van deel 4

25. πόθος (póthos) — heimwee, verlangen: het innerlijke kompas naar waar je écht hoort
26. βουλή (boulē) — raad, beraad: de moed om je eigen gelijk te laten wijken
27. φρόνησις (phrónēsis) — doorleefde wijsheid: het verschil tussen weten en doorgronden
28. τλημοσύνη (tlēmosynē) — geduld, volharding: de actieve keuze om stand te houden
29. νόστος (nóstos) — thuiskomst: de bereidheid je te verhouden tot wat er nu is
30. κλέος ἄφθιτον (kléos áphthiton) — onvergankelijke roem: het spoor dat je achterlaat in de levens van anderen
31. ἀνδρεία (andreía) — moed: het standhouden als de angst toeslaat
32. χάρις (cháris) — genade: het ontwapenende gebaar dat verbindt

Eveneens van Mark Storm: Ovidius' Metamorfosen

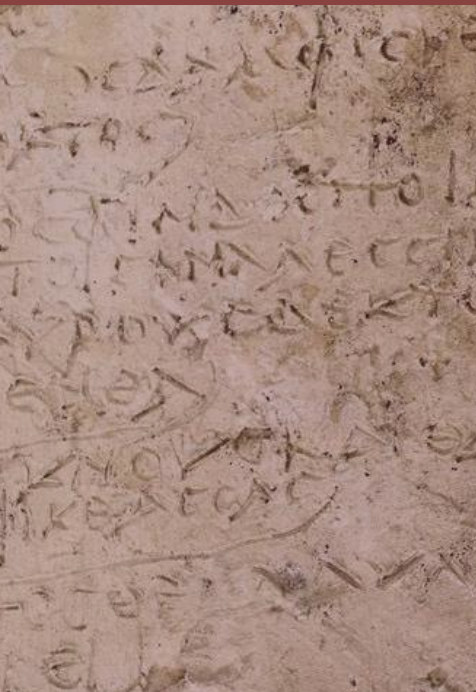

Alles verandert.

Dat is de eenvoudige en tegelijk radicale gedachte van Ovidius' *Metamorfosen*. De verhalen over goden en stervelingen blijken tegelijk verhalen over onszelf — over macht en verandering, hybris en verlies, waarheid en zelfkennis, en over de vraag wat uiteindelijk blijft.

Tien vignetten laten zien hoe een tweeduizend jaar oud meesterwerk nog altijd een spiegel is voor hedendaags leiderschap.

Meer informatie en bestellen via markstorm.nl.

Waarom laten we ons zo makkelijk meeslepen door gekrenkte trots? Wat houdt ons overeind als wat vertrouwd is wegvalt? En wat brengt ons uit koers?

Bijna drieduizend jaar later zijn de vragen van Homeros nog altijd even urgent.

De mens volgens Homeros onderzoekt 32 spanningsvelden uit de *Ilias* en de *Odyssee* — van wrok en hoogmoed tot trouw, rouw en moed. Elk vignet begint bij een moment uit Homeros en brengt van daaruit een menselijke vraag naar voren. Samen vormen de vignetten een spiegel voor wie wil stilstaan bij wat ons drijft, uit koers brengt en overeind houdt.

Homeros laat zien wat er gebeurt op het moment van succes, van verlies en van de onvermijdelijke grens — zonder te oordelen, maar met een scherpe blik op de menselijke ziel.